

УДК:
341.218(497.115):327(4)
Примљено:
9. јануара 2008.
Прихваћено:
17. јануара 2008.
Оригинални
научни рад

ПОЛИТИЧКА РЕВИЈА
POLITICAL REVIEW
Година (XX) VII, vol=15
Бр. 1 / 2008.
стр. 57-70.

Дејана Вукчевић
Институт за политичке студије, Београд

СПОЉНА ПОЛИТИКА ЕУ И КОСОВО: ХРОНИКА НАЈАВЉЕНЕ НЕЗАВИСНОСТИ

Сажетак

У овом чланку настојаћемо да укажемо на основне одлике спољне политике ЕУ према косовској кризи. Ово захтева анализу њене спољне политике 90-тих година (1), затим њено ангажовање око решења коначног статуса Косова (2). Једнострано признавање Косова имаће одређене последице по ЕУ и њену спољну политику, али и по земље западног Балкана (3).

Кључне речи: Спољна политика ЕУ, Косово, међународна безбедност, Западни Балкан.

1. СПОЉНА ПОЛИТИКА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ, РАТ У БИВШОЈ ЈУГОСЛАВИЈИ И КОСОВСКО ПИТАЊЕ 90-ТИХ ГОДИНА

Југословенски ратови с почетка 90-тих година и косовска криза играли су главну улогу у афирмисању спољне политике ЕУ, институционализоване уговором из Мастрихта. Иако је институционална интеграција у области спољне и безбедносне политике ЕУ почела да се развија, деловање ЕУ у овој области је далеко од конзистентног. Увек када се радило о значајним питањима, ЕУ је била неспособна да делује на јасан и одлучан начин. Основни проблем европског неуспеха лежи у “јазу између способности и очекивања”. Спољна политика ЕУ је реактивна а не проактивна, јер одговара на спољне догађаје уместо да их обликује. Тако се деловање ЕУ на југословенском тлу почетком 90-тих година одликовало недостатком усклађености политичке и стратешке визије, и неприлагођеношћу њеног институционалног механизма реалности криза. Отуда неу-

спех ЕУ у рату у бившој Југославији. Једном ангажована у сукобу, ЕЗ (у то време) је заузимала противречне ставове: у прво време, она је заузела став наклоњен одржавању јединства југословенске државе, истичући да “уједињена и демократска Југославија има највеће шансе да се integriше у нову Европу”¹. Европска заједница је посредовала преко активности система “тројке” са циљем да се обустави рат и пошаљу посматрачи који би надгледали поштовање примирја. Међутим, питање признавања бивших југословенских република је пример раздора између чланица и немогућности налажења заједничке позиције. Након немачког признавања Словеније и Хрватске, остале чланице су, ради спровођења одредби уговора из Мастрихта, биле принуђене да “ускладе” заједнички интерес са националним интересом једне државе. Касније деловање ЕУ у кризи углавном се заснивало на осудама или подршци, без неког конкретног ангажовања и стварног доприноса кризи.

Поред унутрашњих противречности држава чланица, рат у бившој Југославији је показао и да чланице ЕУ радије прибегавају *ad hoc* дипломатији уместо да делују у оквиру ЕУ. Пример је Контакт група, као облик “неформалне” дипломатије који је 1994. године окупио САД, Русију, Француску, Велику Британију, Италију и Немачку. Ова група је на иницијативу САД предложила “акциони план” који је прихваћен од стране држава чланица ЕУ. Тако Европска унија, уместо да развија сопствени идентитет и способност на међународној сцени, представља средство преко којег државе чланице остварују оне спољнополитичке оријентације који се поклапају са онима у оквиру ЕУ. Када се интереси држава разликују, ЕУ постаје парализована, а државе чланице следе своје интересе независно од ње.

Као и почетком 90-тих година, Унија је у косовској кризи крајем 90-тих година настојала да утиче на дешавања која су претходила бомбардовању СРЈ, и да тиме води једну проактивну а не реактивну спољну политику, да не одговара само на спољне догађаје, већ и да их обликује. Након закључења Дејтонског споразума, спољна политика ЕУ према земљама које су настале након распада Југославије је била обележена принципом условљености. То је у пракси значило да је признање СРЈ било условљено давањем широке аутономије покрајини Косово². Погоршање ситуације у тој покрајини од 1998. године је навело ЕУ да спроведе политику условљености

1) Декларација ЕЗ од 26. марта 1991. године.

2) Déclaration de l'UE sur la reconnaissance de la RFY, 10 avril 1996.

тако што је приближавање СРЈ европским интеграцијама условила испуњењем обавеза СРЈ, или би Унија, у супротном, увела економске санкције. Многи аутори су тада истицали да је за разлику од 1991. године, политика ЕУ у кризи везаној за Косово била много јаснија и одлучнија³. То се пре свега односило на економске мере, које су предузете са циљем да се изврши притисак на СРЈ, и нађе мирно решење кризе. Тако је ЕУ у оквиру свог другог стуба усвојила заједнички став који је подразумевао примену мера у циљу вршења политичког притиска на Београд: ембарго на увоз оружја, мораторијум на кредите намењене извозу, забрану издавања виза одређеним особама⁴. Ова одлука је допуњена новим заједничким ставом који је предвиђао замрзавање добара у иностранству за представнике владе СРЈ⁵. Ове одлуке су спроведене у пракси усвајањем низа економских мера. Тако је Савет усвојио уредбу којом је предвиђена забрана снабдевања или продаје материјала који може бити употребљен у сврхе унутрашње репресије или тероризма, као и активности и пружање финансијске помоћи и гаранција за нове кредите намењене за извоз, или у сврхе приватизације у Републици Србији⁶. Ова уредба је допуњена уредбом 1607/98 о забрани преноса фондова или друге финансијске активе у Србији⁷, и уредбом 1901/98, о забрани летова југословенских авиокомпанија између СРЈ и ЕЗ⁸. Осим наведених економских мера, Унија је у кризи која је претходила бомбардовању СРЈ од стране НАТО-а настојала да се наметне и као политичка сила, која би утицала на коначан исход кризе и довела до мирног решења. У том циљу, усвојена је Деклараци-

3) Видети нпр. Gilles ANDREANI, " Force et diplomatie à propos de la guerre du Kosovo ", *Annuaire français de relations internationales*, 2000, vol. I, p. 165.

4) Position commune 98/240/PESC du 19 mars 1998 définie par le Conseil sur la base de l'article J.2 du traité sur l'Union européenne concernant des mesures restrictives à l'encontre de la République fédérale de Yougoslavie, *Journal Officiel des Communautés européennes*, n° L 95, du 27 mars 1998, p.1.

5) Position commune 1998/326/PESC du 7 mai définie par le Conseil sur la base de l'article J.2 du traité sur l'Union européenne concernant le gel des avoirs détenus à l'étranger par les gouvernements de la République fédérale de Yougoslavie et de la Serbie, *Journal Officiel des Communautés européennes*, n° L 143, du 14 mai 1998, p.1.

6) Règlement (CE) N° 926/98 du Conseil du 27 avril 1998 concernant la réduction de certaines relations économiques avec la République fédérale de Yougoslavie, *Journal Officiel des Communautés européennes*, n° L 130 du 1er mai 1998, p.1.

7) Règlement (CE) N° 1607/98 du Conseil du 24 juillet 1998 concernant l'interdiction des nouveaux investissements dans la République de Serbie, *Journal Officiel des Communautés européennes*, n° L 209, du 25 juillet 1998, p.16.

8) Règlement (CE) N° 1901/98 du Conseil du 7 septembre 1998 concernant l'interdiction des vols effectués par des transporteurs yougoslaves entre la République fédérale de Yougoslavie et la Communauté européenne, *Journal Officiel des Communautés européennes*, n° L 248, du 8 septembre 1998, p.1.

ција о Косову на састанку Европског савета у Кардифу 15-16 јуна 1998. године, којом су утврђене мере које су српске власти требале да предузму у циљу нормализације односа са ЕУ. Ради се о обустављању свих војних операција на подручју Косова; омогућавању сталног међународног праћења дешавања на Косову; повратку избеглица и расељених лица у њихове домове и омогућавање приступа хуманитарним организацијама; напредовању у политичком дијалогу са албанским представницима на Косову⁹. У декларацији је истакнуто да ће у случају неиспуњења наведених мера међународна заједница деловати “одлучније” и на “квалитативно другачији начин на повећану опасност за мир и безбедност у региону”. Такође је истакнуто да Европски савет у Кардифу “поздравља убрзање активности у оквиру међународних организација задужених за безбедност, укључујући и оне активности које би захтевале одобрење Савета безбедности УН, у складу са поглављем VII Повеље Уједињених нација”. Још тада је, дакле, разматрана могућност прибегавања војној сили према СРЈ, али је израз “међународна заједница” избегао да утврди идентитет организације за доношење једне такве одлуке и њено спровођење у дело. “Нови” и “квалитативно другачији” начин деловања међународне заједнице огледао се у организовању преговора најпре у Рамбујеу од 6-20. фебруара 1999, а затим и у Паризу од 15-19. марта исте године. Међутим, ови преговори су имали два значајна ограничења. С једне стране, требало је постићи договор за само две недеље. С друге стране, принципи које је Контакт група утврдила нису могли бити предмет преговора. Странама у преговорима је понуђен на потпис “коначан” текст, који није могао да буде мењан.

Анализа улоге ЕУ у решавању косовског проблема пре НАТО бомбардовања имајући у виду три основна елемента која одликују једног актера у међународним односима – ауторитет, аутономију и кохерентност деловања – указује на слабости ЕУ као међународног актера. Ова три елемента омогућавају да се утврди способност ЕУ да води проактивну политику, захваљујући једном специфичном политичком пројекту уз поседовање одређених средстава за његову реализацију. На плану ауторитета, Унија је била представљена преко специјалних представника Фелипеа Гонзалеса и Волфганга Петрича. Она је учествовала и у дипломатској акцији око косовске кризе и у спровођењу економских мера против СРЈ. Међутим, то

9) Conseil européen de Cardiff, 15-16 juin 1998, Conclusions de la présidence, Déclaration sur le Kosovo, *Bulletin de l'Union européenne*, 1998, br. 3.

није био довољан ауторитет за спровођење једне проактивне политике. Политичка активност ЕУ током кризе показала је да је спољна политика ЕУ била у служби неформалне дипломатије и националних иницијатива. На дипломатском плану, акција ЕУ, резултати посматрачке мисије на Косову, иницијативе специјалних представника, често су се налазили у сенци националних активности појединих европских држава. Прибегавање *ad hoc* дипломатији сведочи о слабости ЕУ као аутономног политичког актера. Најбољи пример за то је активност Контакт групе, која је имала кључну улогу и у решавању косовске кризе 1999. године. Све декларације, предлози и захтеви упућени странама у сукобу били су формулисани од стране Контакт групе и служили су као основа за политички приступ Уније у решавању проблема. Поједини аутори истичу да споразум из Рамбујеа није усвојен и због чињенице да се не ради о производу интегративне стратегије решавања сукоба која би уважила интересе обе стране, већ о “покушају наметања решења после изгубљеног стрпљења медијатора”¹⁰. Фрустрација неуспеха довела је до војне акције као последње и “најубедљивије” мере притиска, и СРЈ је 24. марта 1999. године бомбардована од стране НАТО-а. ЕУ је том приликом оправдала војну акцију НАТО-а без одобрења Савета безбедности УН, и поред неслагања њених чланица по том питању¹¹. Косовска криза отворила је ново поглавље у међународним односима, развијајући тезу о “хуманитарној интервенцији” у име заштите људских права и демократских вредности. У септембру 1999. године, председница Европског парламента Никол Фонтен је изјавила да је “можда по први пут у историји човечанства, једна војна интервенција вођена само ради заштите основних људских права (...) и наметања мира”¹². Државе чланице ЕУ су у више наврата подвлачиле да се ради о изузетном случају, када је било неопходно да се заобиђе међународно право у име заштите људских права. Међутим, некако је та “селективност” у интервенисању у унутрашње питања држава ишла у корак са интересима западних влада. ЕУ је, са своје стране, омогућила НАТО-у обнављање кредибилитета у послехладноратовномском периоду. Међутим, ова “мера” је показала да се голом војном силом не могу решавати проблеми.

10) Зоран Лутовац, “Међународна заједница и косовско питање (1997-1999)”, *Нова српска политичка мисао*, 1999, vol. VI, n° 3-4, стр. 116.

11) Déclaration du Conseil européen, *Bulletin de l'Union européenne*, 3-1999.

12) Christiane Albert, “L'Union européenne face au Kosovo: acteur ou spectateur? ”, in Joëlle Le Morzellec, Christian Philip (dir.), *La défense européenne*, Bruylant, Bruxelles, 2003, p. 162.

2. УЛОГА ЕУ У РЕШАВАЊУ СТАТУСА КОСОВА: ПРИХВАТАЊЕ ЈЕДНОСТРАНЕ НЕЗАВИСНОСТИ

За разлику од претходног ангажовања ЕУ на подручју бивше Југославије, чинило се да ће политика ЕУ према будућем статусу Косова бити заснована на јасном приступу њених чланица. Међутим, приступ ЕУ косовском проблему одликовао се, као и у рату у бившој Југославији, непостојањем јединствене и јасне стратегије, и био је заснован на неконзистентности и половичним мерама, мањку ауторитета и аутономности у спровођењу спољне политике. Ово деловање ЕУ је, још једном, било у супротности са очекивањима да је ЕУ кључни фактор који ће помоћи региону западног Балкана да успешно преброди период транзиције на путу “европеизације”. Отуда још једном “јаз између способности и очекивања” у спољној политици ЕУ, који је присутан на југословенском тлу још од почетка 90-тих година.

У првим годинама после успостављања цивилне власти УН-МИК-а и војних снага НАТО-а на подручју Косова, улога ЕУ била је била првенствено везана за пружање економске помоћи на Косову. Европска комисија била је главни актер у спровођењу нове ситуације на Косову након закључења Кумановског споразума. Од новембра 1999. године, ЕУ је постала задужена за спровођење и надгледање економских реформи на Косову у оквиру тзв. “четвртог стуба”. ЕУ је постала најзначајнији донатор на том подручју, јер је од 1999. године 1,6 милијарди долара уложено у економски опоравак Косова¹³.

Основни приоритет спољне политике ЕУ на Балкану био је да ове земље укључи у европске интеграционе токове, кроз Процес стабилизације и придруживања, који је био усмерен на пет држава са балканског подручја (СЦГ, Македонија, Хрватска, БИХ и Албанија). Прве мере које су донете су биле економског и финансијског карактера. Најпре су уведени аутономни трговински преференцијали, са циљем фаворизовања увоза производа са подручја западног Балкана, чији је удео био мањи од 0,6% од укупног увоза ЕУ. Циљ отварања комунитарног тржишта за земље западног Балкана је је био да допринесе процесу економске и политичке стабилности у региону, а да истовремено не произведе негативне последице за тржиште ЕЗ. Тако је Савет министара у септембру 2000. године усво-

13) Aristotle Tziampiris, “Kosovo’s Future Sovereignty : A Role for the European Union”, *Southeast European and Black Sea Studies*, 2005, vol. 5, n°2, pp. 285-299.

јио уредбу о “ванредним трговинским мерама за земље и територије учеснице у ПСП-у”, којом су измењене или укинute дотадашње уредбе које су се односиле на трговинске олакшице приликом извоза производа из неких земаља региона на комунитарно тржиште¹⁴. Међутим, овом уредбом су предвиђене трговинске олакшице само за подручје Косова, а не и за целу територију тадашње СРЈ¹⁵. То је била веома значајна мера коју је ЕУ усвојила према Косову, јер је створен посебан царински статус за Косово, који је био одвојен од Србије, и којим је заправо била призната независност овог подручја у трговинским преговорима и сарадњи са ЕУ. Тек у новембру исте године, Савет министара је донео посебну уредбу којом су ванредне трговинске мере проширене на целу СРЈ, и обухватале су бесцарински третман на увоз на комунитарно тржиште, изузев за неке пољопривредне производе, и ограничења за текстилне производе и одећу.

Процес посебног третмана Косова у односу на СРЈ, започет овом мером, настављен је одлуком ЕУ да се успостави Механизам за праћење ПСП-а у новембру 2002. године, којом је Косово званично постало део Процеса стабилизације и придруживања, читавих пола године пре него што је ЕУ укључила СРЈ у тај процес. Циљ увођења овог механизма је да омогући политички и технички дијалог између ЕУ о привремених косовских институција, у циљу усклађивања Косова са европским стандардима. Овом мером ЕУ је третирала Косово у том процесу одвојено од СЦГ, прејудуцирајући већ тада статус Косова у корист његове независности, будући да је приступ ЕУ био заснован на изградњи односа ЕУ-Косово, а не ЕУ-Србија-Косово. Европска унија је свој приступ засновала на одвојеним путевима СЦГ и Косова у процесу европске интеграције, не предузимајући никакве мере за њихово приближавање и међусобни дијалог. Процес стабилизације и придруживања, као посебан приступ ЕУ за земље западног Балкана на њиховом путу ка приближавању ЕУ, исто као и процес европског партнерства са земљама централе и источне Европе, односио се само на суверене, независне државе, што је указивало на решеност ЕУ да “пресуди” у корист будуће независности Косова.

Савет министара ЕУ је 14. јуна 2004. године усвојио концепт европског партнерства са Србијом и Црном Гором, укључујући

14) Уредба 6/2000 односи се на производе пореклом из БиХ и Словеније, као и на вино из Словеније и Македоније, док је уредба 1763/1999 усмерена на производе из Албаније.

15) Параграф 1 Уредбе 2007/2000.

и Косово како је дефинисано у Резолуцији 1244 Савета безбедности УН. Затим је 30. јануара 2006. године Савет усвојио одлуку 2006/56/ЕЗ о принципима, приоритетима и условима садржаним у Европском партнерству са Србијом и Црном Гором, укључујући Косово, према Резолуцији 1244 СБУН од 10. јуна 1999. Међутим, краткорочни и средњорочни приоритети за Косово у оквиру овог партнерства усвојени су одвојено у односу на СЦГ. Након тога је уследило усвајање посебног Акционог плана за европско партнерство за Косово од стране привремених косовских институција у августу 2006. године, одвојеног од Акционог плана усвојеног за Србију и Црну Гору, док је Европска комисија на основу тога усвојила два посебна годишња извештаја, један за Косово, а други за СЦГ. У току 2007. године, програм финансијске помоћи CARDS је замењен програмом IPA (Instrument of Pre-Accession Assistance). Предвиђено је да Косово буде корисник овог програма у области институционалне изградње и прекограничне сарадње. Европска комисија је одлучила да издвоји 199,1 милиона еура за помоћ Косову у периоду од 2007-2009.

Разматрање коначног статуса Косова оживело је након насиља над Србима у марту 2004. године, када је постало јасно да је одржавање *status quo-a* постало мало вероватно, будући да је тадашњи председник Косова Ибрахим Ругова истицао да је Косову потребна независност како би се убрзао његов економски и демократски развој, док је Скупштина Србије подвлачила да је Косово саставни део Србије и државне заједнице Србије и Црне Горе. Ова ситуација је још једном јасно показала да окончањем бомбардовања СРЈ нису окончани сукоби на Косову, и зато је покренута рунда преговора између представника Србије и косовских Албанаца. Прва рунда директних преговора о коначном статусу Косова одржана је 24. јула 2006. године у Бечу, под покровитељством специјалног изасланика УН, Мартија Ахтисарија¹⁶. Преговорима су присуствовали представници Контакт групе, ЕУ и НАТО. Такође, Високи представник ЕУ за спољну и безбедносну политику је у јулу 2007. године именовao Волфганга Ишингера за представника ЕУ у оквиру тзв. “тројке” (САД, Русија, ЕУ). Последња рунда преговора Београда и Приштине, уз посредовање “тројке” Контакт групе, завршена је 28. новембра 2007. године у Бечу. Преговори су били неуспешни,

16) Преговори између Београда и Приштине започели су још 20. фебруара 2006. године, а односили су се на питање децентрализације власти на Косову. Преговори су завршени без конкретног договора.

јер су и Београд и Приштина остали на својим позицијама. Београд је нудио суштинску аутономију покрајине у различитим варијантама, док су косовски представници искључиво тражили независно Косово. Представници Контакт групе су две недеље касније, 10. децембра 2007. године, поднели извештај генералном секретару УН. Том приликом ЕУ је заузела став преко њеног Високог представника за спољну и безбедносну политику, Хавијера Солане, који је истакао да “живот неће стати” у случају да не буде постигнут споразум о косовском статусу на преговорима, и да, у случају да не буде резолуције Савета безбедности о коначном статусу Косова, треба “помоћи процесу уз подршку мисије ЕУ”. Утисак је да је поновљена ситуација са конференцијом из Рамбујеа. Са једне стране, Европска унија је подстицала преговоре двеју страна, али се чини да је, као и 1999. године, институција преговора занемарена, и да је и пре преговора све већ било одлучено. Док су париски преговори 1999. године занемарили преговоре обеју страна и наметнули текст споразума који је као такав морао бити потписан, у преговорима о коначном статусу Косова играло се на карту претње сукобима од стране косовских Албанаца уколико се не удовољи њиховим захтевима, а то је независно Косово¹⁷.

Истовремено са преговорима, ЕУ је још 2005. године разматрала идеју о слању цивилне мисије на Косово након решења коначног статуса ове покрајине. Тако је у новембру 2005. године Савет министара ЕУ позвао Високог представника ЕУ за заједничку спољну и безбедносну политику и Европску комисију да одреде улогу коју би ЕУ могла да има у будућем статусу Косова, нарочито у области полиције, правне државе и економије. Већ 6. децембра 2005. године, Високи представник ЕУ за спољну и безбедносну политику и Европска комисија представили су Савету министара извештај о “будућој улози и доприносу ЕУ на Косову”, којим су утврђене основне смернице будућег ангажовања ЕУ на подручју Косова. У извештају се инсистира на “нормализацији односа ЕУ са Косовом уз помоћ инструмената који су на располагању у оквиру Процеса стабилизације и придруживања”. Такође, извештај предлаже припрему будуће цивилне мисије ЕУ у оквиру њене безбедносне и одбрамбене политике, у области полиције и правне државе.

Следећи правце ове политике, Савет министара ЕУ је 10. априла 2006. године усвојио заједничку акцију о образовању експерт-

17) Видети Милош Кнежевић, “Косово и Метохија у Србији – Србија у Европи”, *Национални интерес*, 01/2006, стр. 58.

ске групе ЕУ о планирању (ЕПУЕ Косово) мисије која би могла бити вођена на подручју Косова, у области правне државе, и евентуално, другим областима¹⁸. У документу се истиче да овај акт ЕУ представља део процеса о будућем статусу Косова који је започет у новембру 2005. године, и да ЕУ треба да игра значајну улогу у решавању овог питања. Даље се истиче да Процес стабилизације и придруживања представља стратешки оквир за подручје западног Балкана, те да Косово може узети учешћа у инструментима који одликују овај процес, нарочито кроз европско партнерство, политички и технички дијалог, и програме комунитарне помоћи у области правне државе. Истиче се двоструки циљ ове мисије: да се омогући “несметана транзиција” између задатака УНМИК-а и евентуалне операције управљања кризама коју би водила ЕУ у области правне државе и другим областима, и да се обезбеде технички савети када је то потребно, како би ЕУ могла да развије дијалог са УНМИК-ом око планова смањења особља и трансфера надлежности на локалне институције. Коначно, 16. фебруара 2008. године, дан пре усвајања декларације о проглашењу једностране независности Косова од стране косовског парламента, ЕУ је усвојила заједничку акцију о успостављању мисије владавине права на Косову, под називом ЕУЛЕКС КОСОВО¹⁹. Основни задатак ове мисије је да “помогне косовским институцијама, правосудним органима, и органима гоњења у њиховом напретку ка одрживости и одговорности и у будућем развијању и јачању независног мултиетничког правосудног система и мултиетничке полиције и службе царине”. У том циљу, ова мисија ЕУ треба да надгледа, прати и саветује надлежне косовске институције у свим областима везаним за шире поље владавине права, да обезбеђује одржавање и промоцију владавине права, задржавајући притом одређене извршне надлежности. Јасно је да ЕУЛЕКС неће заменити УНМИК, који ће у транзиционом периоду пренети своје надлежности на косовске институције. Планирање ове мисије још у 2005. години, пре почетка преговора о коначном статусу Косова између Београда и Приштине, указује на чињеницу да је ЕУ “поздрављајући” и подржавајући преговоре двеју страна,

18) Action commune 2006/304/PESC du Conseil sur la mise en place d’une équipe de planification de l’UE (EPUE) en ce qui concerne l’opération de gestion de crise que l’UE pourrait mener au Kosovo dans le domaine de l’Etat de droit et, éventuellement, dans d’autres domaines, *Journal Officiel de l’Union européenne*, n° L 112, du 26 avril 2006, p. 19.

19) Action commune 2008/124/PESC du Conseil du 4 février 2008 relative à la mission “ Etat de droit ” menée par l’Union européenne au Kosovo, EULEX KOSOVO, *Journal Officiel de l’Union européenne*, n° L 42, du 16 février 2008, p. 92.

занемарила институцију преговора и да је већ одлучила да ће преговори доживети неуспех и да ће Косово постати независно.

3. НЕЗАВИСНО КОСОВО: ПОСЛЕДИЦЕ ПО ЕУ И ЗАПАДНИ БАЛКАН

Независно Косово неће бити без последица по заједничку спољну и безбедносну политику ЕУ. Ово се пре свега односи на основне циљеве спољне политике ЕУ, утврђене Мастришким и Амстердамским уговором, а то су очување мира и јачање међународне безбедности, у складу са принципима Повеље Уједињених нација и Финалног акта у Хелсинкију. Овај циљ спољне политике ЕУ почива на двоструком усклађивању. На глобалном нивоу, Унија изражава своју везаност за начела Уједињених нација, која подразумева поштовање суверене једнакости држава, националне независности и немешања у унутрашње односе држава, као и неприбегавање сили у односима између држава. На регионалном нивоу, активност Уније треба да буде усклађена са начелима Финалног акта из Хелсинкија. Ови циљеви подразумевају и колективну акцију, пошто се ради о колективним принципима једне заједничке спољне политике. Признавање независности Косова од стране европских држава ставља, као и до сада, индивидуалне интересе држава чланица у први план на уштрб колективних принципа, чиме се угрожава европска кохезија и капацитет доношења будућих спољнополитичких одлука. Уговорне одредбе представљају Унију као глобалног актера који делује у складу са системом УН и начелима међународног права. Циљеви њене спољне политике треба да буду остварени у складу са одредбама Повеље УН и међународног права. Водећи политику која је довела до једностраног проглашења Косова, ЕУ је прекршила основе своје спољне политике, а то је у овом случају деловање у складу са Резолуцијом 1244 УН. Подсетимо да је и 1999. године ЕУ подржала војну акцију НАТО-а против СРЈ, без одобрења Савета безбедности УН. У “новом светском поретку”, чини се да ЕУ пролази кроз “кризу идентитета”.

Један од циљева спољне политике ЕУ је и јачање безбедности Уније и њених држава чланица у свим облицима. Остаје нејасно како ће признавање независности Косова допринети јачању безбедности и стабилности држава чланица ЕУ. Напротив, кршење појма суверености и територијалног интегритета може лако да угрози способност ЕУ да изађе на крај са питањима самоопредељења и отцепљења у другим регионима.

Последице подржавања једнострано проглашене независности Косова биће далекосежне и на регионалном плану, јер ће бити отежано спровођење европског приступа према земљама западног Балкана и њихова интеграција у ЕУ. Приступ ЕУ према земљама западног Балкана заснива се на идеји о регионалној интеграцији као неопходном кораку ка европској интеграцији. Процес стабилизације и придруживања је истовремено и билатералног и регионалног карактера, јер је његов циљ не само унапређење односа између ЕУ и сваке земље појединачно, већ и подстицање регионалне сарадње између држава региона. Регионална сарадња подразумева успостављање различитих облика трговинских олакшица, стварање бесцаринских зона, склапање билатералних и мултилатералних споразума о сарадњи. Европска перспектива земаља западног Балкана биће много комплекснија и тежа, јер ће подручје Балкана независношћу Косова остати кризна и нестабилна зона. Отуда је нејасно на који начин су државе чланице ЕУ “посвећене напорима довођења западног Балкана на пут ка европској интеграцији и будућем чланству у ЕУ”, како се наглашавало у медијима поводом решавања статуса Косова. То нас доводи до питања суштине идеје европске интеграције. Идеал уједињене Европе замишљен је као заједница држава и грађана са заједничким вредностима које би изражавале специфичан европски дух. Тако замишљен, овај идеал искључује национализам и етноцентризам као супротности идеалу европске интеграције оличене у виду транснационалне идеје. Међутим, чини се да се тај европски идеал изгубио негде на путу ка југоисточној Европи. Како истичу поједини аутори, независношћу Косова “били би трајно сахрањени начини да се успостави грађанско друштво на југу Балкана, и овај део полуострва би се поново вратио на статус малих, неразвијених и узајамно ратоборно расположених етничких држава” (...), а независно Косово значило би “тријумф националне хомогенизације упркос грађанским вредностима на којима је заснована савремена Европа”²⁰.

ЛИТЕРАТУРА

- Милош Кнежевић, “Косово и Метохија у Србији - Србија у Европи”, *Национални интерес*, 01/2006, стр. 51-94.
- Јан Еберг, Александар Митић, “Косово и Метохија – пети чин драме”, *Национални интерес*, 01/2006, стр. 95/110.

20) Александар Фатић, Нови међународни односи, *Службени лист СРЈ*, 1999, стр. 81.

- Зоран Лутовац, “Међународна заједница и косовско питање (1997-1999)”, *Нова српска политичка мисао*, н° 3-4, 1999, стр. 93-130.
- Сајмон Хикс, *Политички систем Европске уније*, Службени гласник, Београд, 2007.
- Југословенска криза: поуке за међународно право, Зборник радова са међународног научног скупа одржаног у мају 2000. године на Правном факултету у Нишу, Центар за публикације, 2001.
- Александар Фатић, *Нови међународни односи*, Службени лист СРЈ, 1999.
- Aristotle Tziampiris, “Kosovo’s Future Sovereignty: A Role for the European Union”, *Southeast European and Black Sea Studies*, 2005, vol. 5, n° 2.
- Barbara Delcourt, “La décision de recourir à la force contre la Yougoslavie: quels niveaux de pouvoirs? Quel rôle pour l’Europe?”, in Olivier Corten, Barbara Delcourt (dir.), *Droit, légitimation et politique extérieure: l’Europe et la guerre du Kosovo*, Bruylant, Bruxelles, 2001.

RESUME

Cet article tend à examiner les caractéristiques essentielles de la politique étrangère de l’Union européenne vis-à-vis la région du Kosovo. Cet examen nécessite l’analyse de sa politique étrangère dans les années 90 (1), et de son engagement sur la résolution définitive du statut du Kosovo. La reconnaissance unilatérale du Kosovo aura des conséquences sur l’Union européenne et sa politique étrangère, mais aussi sur la sécurité des pays des Balkans occidentaux (3).

Mots-clés: politique étrangère de l’Union européenne, Kosovo, sécurité internationale, Balkans occidentaux.

Dejana Vukcevic

Institute for Political Studies, Belgrade

FOREIGN POLICY OF THE EU AND KOSOVO: THE CHRONICLE OF ANNOUNCED INDEPENDENCE

Summary

In this article we are trying to point out main characteristics of the foreign policy of the EU in regard to the crisis in Kosovo. The analysis of these points encompasses (1) the foreign policy of the EU in 1990’s, (2) the activity of the EU related to the solving of final status of Kosovo, (3) that one-sided recognition of Kosovo will have certain conse-

quences for the EU and its foreign policy, as well as for the states in Western Balkan.

Key Words: foreign policy of the EU, Kosovo, international security, Western Balkan